

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนกับการเปลี่ยนแปลงทาง การเมืองของบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร ศึกษาจากบุคคล โดยการสัมภาษณ์และการสังเกตทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย ในบทนี้จึงได้แบ่งหัวข้อการศึกษาออกเป็น 3 ข้อ คือ สรุปผลการศึกษาวิจัย, อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะจากการวิจัย ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

6.1 สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาที่ผ่านมา ทำให้เราทราบบทบาทของประชาชนในการจัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนของบ้านแม่กำปองและทราบผลกระทบที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผลการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมหรือวัฒนธรรมก็ตาม ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นนี้ จะมีลักษณะเป็นกระบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งกระบวนการดังกล่าว จะทำให้เกิดสัญญาทางสังคม ตามแนวคิดเรื่อง ชุมชนกับการท่องเที่ยว (อึ้งแล้ว : 12) กล่าวคือ เมื่อมีการปรับตัวด้านการงานอาชีพ เกิดการ สร้างข้อตกลงในสิทธิหน้าที่รับผิดชอบต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าว ก็จะเกิดการ ปรับเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ แบบแผน บรรทัดฐานและความสัมพันธ์ในชุมชน แม้ว่าการ เปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ นี้ จะเป็นบทบาทเกี่ยวกับองค์กรทางธุรกิจหรือเพื่อตอบสนองนโยบาย ท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว แต่การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่บทบาทในทาง สาธารณะได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของ มงคล ด้านธานินทร์ (อึ้งแล้ว : 29) เรื่องเศรษฐกิจ ชุมชนเชิงระบบ ที่พบว่า กิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนจะเป็นกลไกหลักที่ผลักดันให้กิจกรรมอื่นๆ พัฒนาด้วย

กิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนก็เช่นกัน การเปลี่ยนแปลงต่างๆ นั้น ทำให้เกิดการตื่นตัวในผลประโยชน์และเรียนรู้บทบาทการมีส่วนร่วมจากการจัดกิจกรรม ตามขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Easton (อึ้งแล้ว: 13) ที่กล่าวว่ากระบวนการ เรียนรู้ทางการเมือง แบ่งเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ระบบการเมือง ทักษะคิดและการเข้าร่วมทาง

การเมือง ประชาชนในบ้านแม่กำปองก็เรียนรู้การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจากกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนนี้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนโครงการ จากกิจกรรมการประชุมชาวบ้านกลุ่มย่อยตามปางบ้านต่างๆ หรือกิจกรรมการประชุมชาวบ้านเพื่อทำการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (กิจกรรมกลุ่มที่หนึ่ง อ้างแล้ว : 53) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ จากกิจกรรมกลุ่มดนตรีพื้นเมือง, กิจกรรมพิชิตวชิรา, กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งสนับสนุนการศึกษาวิจัยของ นพพร ต้อนรับ (อ้างแล้ว : 28) ที่พบว่า การที่ข้าราชการมีบทบาทการจัดการมากกว่าประชาชน โดยที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบ ดังนั้นจึงไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมและไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนด้วย ในทางกลับกัน ชาวบ้านแม่กำปอง ได้มีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อตนเอง จึงทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรม

หากศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ทางการเมือง สามารถสรุปหน่วยการเรียนรู้ (อ้างแล้ว : 13) ที่สำคัญ อันเกิดจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในหมู่บ้านแม่กำปอง ได้แก่

- สถาบันการศึกษา : โรงเรียนจะมีบทบาทสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเยาวชนในการจัดกิจกรรม โดยเฉพาะผู้อำนวยการโรงเรียนวัดแม่กำปองที่อยู่ในพื้นที่เป็นกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นแกนหลักในการผลักดันการจัดกิจกรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้บทบาทการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะบทบาทในการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม

- กลุ่มอาชีพ : เป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการเรียนรู้ต่างๆ มากที่สุด เพราะการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีการปรับตัว รวมกลุ่มด้านอาชีพ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีระเบียบ แบบแผนแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะการเรียนรู้การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่จะเกิดจากการจัดการท่องเที่ยวและการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งจะมีทั้งกลุ่มอาชีพที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

- สถาบันทางการเมือง : การเรียนรู้ผ่านทางสถาบันการเมืองก็เป็นหน่วยการเรียนรู้การมีส่วนร่วมที่สำคัญอีกประการหนึ่ง โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นตัวแทนของประชาชนและได้รับความเคารพนับถือ มีบทบาทสำคัญในการผลักดันกิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้าน ทั้งการประชุมเป็นทางการ หรือการติดต่อส่วนตัว อันเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้การมีส่วนร่วมอีกทางหนึ่ง

หน่วยการเรียนรู้กระบวนการต่างๆ ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมจะเป็นหน่วยทฤษฎีที่แสดงความสัมพันธ์ทางการเมือง กฎเกณฑ์ทางสังคม อันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม ซึ่งการเรียนรู้ทำให้เกิดการตื่นตัวในผลประโยชน์ ซึ่งการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์จะช่วย

ส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของและสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและการเปลี่ยนแปลงกระบวนการต่างๆ ด้วย

สรุปแล้วการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมทำให้เราเห็นว่าเกิดการเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมจากการจัดกิจกรรม ทั้งการเรียนรู้บทบาทในการวางแผน ตัดสินใจ การเรียนรู้การดำเนินงาน การตื่นตัวในผลประโยชน์หรือด้านอื่นๆ ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านแม่กำปองมีบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับที่สูงขึ้น กล่าวคือ มีความรู้และเข้าใจบทบาทการมีส่วนร่วมและเข้าดำเนินการตามกระบวนการต่างๆ มากขึ้นด้วย

ภาพการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของชุมชนทำให้เกิดการเรียนรู้และเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมขึ้น ทำให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการทางการเมืองอื่นๆ ซึ่งนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ของนักวิชาการกลุ่มคณะกรรมการการเมืองเปรียบเทียบแห่งสภาวิจัยสังคมศาสตร์ หรือ Committee on Comparative of the Social Research Council (อ้างแล้ว : 8) ซึ่งแบ่งลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็น 3 ลักษณะ ได้ ดังนี้

ความเสมอภาคทางการเมือง : ความหมายของความเสมอภาคทางการเมืองมีประเด็นที่สำคัญ 3 ประการ ซึ่งตรงกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของหมู่บ้าน คือ

- กฎ ข้อบังคับ ที่บัญญัติขึ้นสำหรับบังคับใช้กับสมาชิกในระบบการเมืองนั้นจะต้องมีความเป็นสากล คือ ใช้บังคับแก่ทุกคนโดยเสมอภาคและเท่าเทียม จากการศึกษาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนของหมู่บ้าน พบว่า จะมีกฎ ระเบียบ ของหมู่บ้าน (หน้า 45-46) และมีมาตรการของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว (หน้า 54) ออกโดยการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนและคณะกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นตัวแทนของชาวบ้าน ภายหลังจากการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นมติที่ยอมรับและบังคับใช้กับทุกคนโดยทั่วกัน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในกฎ ข้อบังคับ ของชุมชน ก็คือ การมีบทบัญญัติที่เป็นรูปธรรมบังคับใช้ได้กับทุกคน แม้ว่ากฎเกณฑ์ในชุมชน จะมีการใช้มาตรการทางสังคมมาจัดการอยู่ก่อนแล้ว แต่ไม่มีความเป็นสากล โดยเฉพาะบทลงโทษจากการฝ่าฝืน เมื่อมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้เกิดกฎ ข้อบังคับในลักษณะสากล โดยเฉพาะเป็นมติที่ออกโดยการมีส่วนร่วมโดยตรงของชุมชน ทำให้เป็นลักษณะของความเป็นสากล

- การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนจะต้องใช้กลไกการดำเนินการของประชาชนทุกขั้นตอน และการมีส่วนร่วมดังกล่าวถือว่าเป็นการมี

ส่วนร่วมในนโยบายหลักของชุมชน และยังเป็นการเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนของการตัดสินใจ วางแผน การบริหารดำเนินการหรือการประเมินผล ทั้งการมีส่วนร่วมทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีรูปแบบ ขอบเขต ที่สูงขึ้น กล่าวคือ มีความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทและมีส่วนร่วมดำเนินการมากขึ้นด้วย ดังผลการศึกษาที่ผ่านมา

- กระบวนการเลือกสรรผู้นำทางการเมืองอยู่บนหลักความสำเร็จของตัวบุคคล มิใช่การสืบต่อตำแหน่งทางการเมืองหรือโดยสายเลือด การศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหนึ่งที่เกิดขึ้น ก็คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหาร เพราะมีการเกิดขึ้นของคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ รวมทั้งกลุ่มคณะกรรมการองค์กรชุมชนต่างๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะสู่กลุ่มผู้นำในชุมชน การเลือกสรรนี้แม้ว่าจะยังมีบรรทัดฐานระบบสังคมแบบเดิม แต่ก็ให้ความสำคัญโดยเลือกบุคคลที่มีการศึกษามากกว่าเข้าดำเนินการเป็นตัวแทนหรือผู้นำกลุ่ม เป็นการเชยฐานะโดยพิจารณาจากการศึกษาและผลงานสาธารณะ แม้แต่พ่อหลวงพรมมินทร์ พวงมาลา ผู้ใหญ่บ้าน ก็ไม่ได้มาจากการสืบต่อสายเลือด (เพ็ญดำรงตำแหน่งวาระที่ 2) เป็นผู้มีการศึกษาสูงกว่าคนอื่น และได้รับรางวัลชนะเลิศอาสาสมัครระดับภาค จึงได้รับการยอมรับและให้ความเคารพนับถือ

ความมีสมรรถภาพของระบบการเมือง : สมรรถภาพของระบบการเมืองสัมพันธ์กันอย่างยิ่งใกล้ชิดกับการดำเนินการของรัฐ (ในที่นี้คือระดับท้องถิ่น) ซึ่งมีเนื้อหาสาระ ประการแรก คือ การมีจำนวนและขอบข่ายการดำเนินงานที่กว้างขึ้น ในคุณลักษณะของการเปลี่ยนแปลงสมรรถภาพของระบบการเมืองในประการแรกนี้ ไม่เห็นชัดเจนเพราะการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นเป็นนโยบายหลักที่มีขอบข่ายครอบคลุมทุกด้านและส่งผลกระทบทั่วทั้งชุมชนอยู่แล้ว แต่การเปลี่ยนแปลงในประการที่สองที่แสดงสมรรถภาพของระบบการเมือง คือ ความสามารถในการดำเนินนโยบายสาธารณะบนพื้นฐานความมีเหตุผล ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การศึกษา กิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวนี้เป็นนโยบายสาธารณะนโยบายหลักของชุมชน ซึ่งมีพื้นฐานบนความมีเหตุผลเช่นกัน กล่าวคือ การจัดทำกิจกรรมดังกล่าว จะมีขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอภิปรายเพื่อเสนอปัญหา และความต้องการ แม้ว่าจะมีกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นผู้กลั่นกรองตัดสินใจก่อน แต่กลุ่มชาวบ้านก็จะมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและลงมติให้ความเห็นชอบ ซึ่งเป็นการแสดงหลักพื้นฐานบนความมีเหตุผลที่ตรงตามความต้องการของชาวบ้านตามหลักการปกครองท้องถิ่น

นอกจากนี้ในกระบวนการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ก็ใช้ชาวบ้านเป็นกลไกดำเนินการ ซึ่งการมีส่วนร่วมแสดงความเป็นธรรมของการดำเนินนโยบายสาธารณะ นอกจากนี้ยังมีบทบาทของกลุ่มองค์กรชุมชนที่เกิดขึ้นและมีส่วนร่วมในการจัดการนโยบายสาธารณะในขั้นตอนต่างๆ ซึ่งการเกิดขึ้นของบทบาทกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ แสดงถึงการกระจายดุลอำนาจ กระจายผลประโยชน์ ให้ตรงตามความต้องการมากที่สุด กระบวนการที่เกิดขึ้นเหล่านี้แสดงให้เห็นว่านโยบายสาธารณะสามารถตอบสนองตรงตามความต้องการของประชาชน นั่นหมายถึง การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินการด้วยเช่นกัน

ความแตกต่างกันในโครงสร้างและความชำนาญเฉพาะอย่าง : ในประการแรกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในแง่หนึ่ง หมายความว่า การมีโครงสร้างทางการเมืองหลายๆ ประเภทที่มีความชำนาญเฉพาะเพิ่มมากขึ้น และประการที่สอง คือ บทบาทโครงสร้างที่หลากหลายนี้มีการกระทำหน้าที่ในลักษณะสัมพันธ์กันหรือมีบูรณภาพนั่นเอง ผลการศึกษาพบว่า

สิ่งหนึ่งที่แสดงออกถึงความแตกต่างกันในโครงสร้างที่มีความชำนาญเฉพาะอย่างมากขึ้น ก็คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหาร กล่าวคือ มีการแบ่งโครงสร้างหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การจัดแบ่งหน้าที่ของ ประธาน, เลขานุการ, ทรัพยากร, คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ หรือสมาชิก ที่จะมียบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไป และการเกิดขึ้นของกลุ่มผลประโยชน์และบทบาทต่างๆ ของกลุ่มเหล่านี้ ซึ่งจะมีการจัดการกลุ่มชุมชน ที่จะมีกิจกรรมเฉพาะแตกต่างกันไป เช่น กลุ่มคนตรีพื้นเมือง, กลุ่มมัคคุเทศก์, กลุ่มสมุนไพร (หมอเมือง) , กลุ่มสหกรณ์ร้านค้า เป็นต้น

แต่ความแตกต่างกันในโครงสร้างและความชำนาญเฉพาะอย่างนี้ยังแยกบทบาทออกจากกันไม่ชัดเจน เพราะสมาชิกในชุมชนมีบทบาทซ้อนทับกันในหลายกลุ่มชุมชน ประกอบกับสภาพสังคมและ วัฒนธรรมชุมชนยังเป็นระบบอุปถัมภ์ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังนั้น แม้ว่าจะมีแนวโน้มที่มีความแตกต่างกันและชำนาญเฉพาะอย่างภายหลังการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น แต่สภาพสังคมก็ทำให้การดำเนินการนั้นมีการบูรณาการ คือ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่ด้วย ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ (2544 : 94) ที่มีความเห็นผู้นำเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวนี้กับการเปลี่ยนแปลง พบว่า ภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมหมู่บ้านมีการรวมตัวกันของหมู่บ้านมากขึ้น และมีการแบ่งงานกันทำเป็นหน้าที่เฉพาะมากขึ้น ซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเด็นนี้เช่นกัน

ตัวชี้วัดอีกตัวหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและความแตกต่างในระดับการพัฒนาการเมืองตามแนวคิดของ Huntington (อ้างแล้ว : 10) คือ ความเป็นประชาคมทางการเมือง เมื่อนำการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับระดับการเป็นประชาคมทางการเมืองที่มีคุณสมบัติ 3 ประการ สรุปได้ ดังนี้คือ

ประการแรก คือ การยอมรับในกฎ กติการ่วมกัน ในประเด็นนี้จะเหมือนกับแนวคิดของกลุ่มคณะกรรมาธิการการเมืองเปรียบเทียบแห่งสภากิจสังคมศาสตร์ (อ้างแล้ว : 8) เรื่องของความเสมอภาค เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย ที่มีลักษณะเป็นสากล ซึ่งการเกิดขึ้นของกฎ ข้อบังคับของหมู่บ้านแม่กำปองนี้ มาจากการอภิปรายและลงมติของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือการมีส่วนร่วมทางอ้อมผ่านคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งถือเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติตามโดยทั่วกัน แม้ว่าก่อนหน้านี้ชุมชนแม่กำปองจะมีกฎ ระเบียบเช่นกัน แต่ไม่มีบทบาทครอบคลุมอย่างเช่นกฎระเบียบภายหลังจากการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นเครื่องแสดงความเป็นประชาคมทางการเมืองหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไป

ประการที่สอง คือ ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมนั้น เพื่อประโยชน์ร่วมกัน แม้ว่าการดำเนินกิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะเป็นเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน ที่เน้นผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ก็มีผลประโยชน์ทางสังคมและวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม, การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ อันเป็นผลประโยชน์ร่วมของชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายหลังจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวนี้ มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนมากขึ้น ดังเกิดได้จากการเกิดขึ้นของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่มีบทบาทมากขึ้นในการมีส่วนร่วมตัดสินใจนโยบาย วางแผน ดำเนินการ ตามขั้นตอนต่างๆ แม้ว่าความต้องการใน ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจะมีความสำคัญ แต่ก็ยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยนำไปสู่บทบาทสาธารณะในการพัฒนาด้านอื่นๆ ได้ การมีส่วนร่วมต่างๆ ของประชาชนนี้แสดงให้เห็นถึงความเสมอภาคทางการเมืองตามแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ได้กล่าวมาแล้ว รวมทั้งเป็นการแสดงการจัดการนโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลอีกด้วย เพราะจะมีการกระจายผลประโยชน์ การจัดสรรประโยชน์ที่เป็นธรรมและมีเหตุผล

ประการที่สาม คือ การร่วมกันในลักษณะที่มีเสถียรภาพ หรือต้องถูกทำให้เป็นสถาบันจากการศึกษาการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนจะเห็นได้ว่า มีการเกิดกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่มีบทบาทในกิจกรรมสาธารณะมากขึ้น ซึ่งมีบทบาทเฉพาะตัวและมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตาม

ระบบความสัมพันธ์ของชุมชนด้วย แต่กลุ่มต่างๆ ยังไม่ได้เป็นสถาบันทางการเมืองที่ชัดเจน เพราะมีบทบาทจำกัดเฉพาะในเรื่องกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนมากกว่า การดำเนินการจึงขาดความต่อเนื่องและไม่เปลี่ยนแปลงพัฒนาเป็นสถาบัน แต่การจัดกิจกรรมของ ชุมชนนั้นก็ยังมีเสถียรภาพ กล่าวคือ ไม่เกิดความขัดแย้งในผลประโยชน์ มีปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ หนึ่ง คือ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่กลุ่มเฉพาะแตกต่างกันไป สอง คือ ผลประโยชน์ที่ได้มาจากภายนอกชุมชนไม่ใช่แย่งชิงทรัพยากรภายในชุมชน จึงไม่เกิดความขัดแย้ง และสาม คือ บริบทลักษณะ โครงสร้างชุมชน ที่มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติแน่นแฟ้นอยู่และมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้ การจัดกิจกรรมชุมชนร่วมกันจึงมี เสถียรภาพ ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดระดับการพัฒนาการเปลี่ยนแปลง ทางการเมืองได้อย่างหนึ่ง

ผลการศึกษาทั้งหมด ทำให้เราทราบบทบาทของประชาชนและชุมชนในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน และทราบความสัมพันธ์ของการจัดกิจกรรมดังกล่าวกับ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งสามารถสรุปตามสมมติฐาน ได้ว่า “การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนของบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทั้งความเสมอภาคทางการเมือง, สมรรถภาพของ ระบบการเมืองและโครงสร้างระบบการเมือง”

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับ ทรัพยากรท้องถิ่นที่จัดการโดยชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรเอง ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ หรือทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น สามารถส่งผลดีต่อพัฒนาการทางการเมืองท้องถิ่นได้ ที่ทำให้เกิด ลักษณะของประชาคมทางการเมือง (อ้างแล้ว : 10) ได้ หรือนำไปสู่ลักษณะของ “ชุมชนเข้มแข็ง” ตรงตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญปัจจุบัน เกี่ยวกับประเด็นเรื่องสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดการทรัพยากรท้องถิ่นตามมาตราต่างๆ (อ้างแล้ว : 21) มีใจความโดยสรุป คือ การให้สิทธิ ของชุมชนท้องถิ่น ในการดำเนินการด้วยตนเอง หรือการร่วมกับรัฐ เพื่อดำเนินการอนุรักษ์ พัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่างๆ ตามที่กฎหมาย บัญญัติ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ตามระบอบประชาธิปไตย มากที่สุด

6.2 อภิปรายผลการศึกษาวิจัย

แม้ว่าผลการศึกษาวิจัย กิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนในพื้นที่บ้านแม่กำปอง จะส่งผลดีต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางการเมืองของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จในการดำเนินการ แต่ความสำเร็จหรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ ต้องพิจารณาบริบท สภาพแวดล้อมที่เป็นเงื่อนไข ปัจจัยประกอบด้วย โดยสรุป จำแนกได้ ดังนี้

1) ปัจจัยภายนอก เป็นมิติสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมกับเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของชุมชนบ้านแม่กำปอง ได้แก่

- องค์กรรัฐ : เนื่องจากแนวคิดเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ เป็นแนวคิดที่กำลังได้รับความนิยมและให้การสนับสนุนโดยองค์กรรัฐต่างๆ เพราะเป็นการสร้างรายได้ให้ประเทศ และยังเป็นการส่งเสริมการกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญด้วย ซึ่งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนของบ้านแม่กำปองก็ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรรัฐภายนอกมากขึ้น ตัวอย่างเช่น หน่วยงานอนุรักษ์ดินน้ำแม่ลายแม่ออน, สหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่, กรมส่งเสริมสหกรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยภาค เป็นต้น โดยเฉพาะสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยภาคที่เน้นการพัฒนาคน และพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเป็นหลักในการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายใต้การสนับสนุนโดยองค์กรรัฐเหล่านี้ ทำให้บ้านแม่กำปองสามารถดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้อง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และรวดเร็ว ดังนั้นองค์กรรัฐที่ให้การสนับสนุนจึงเป็นปัจจัยสภาพเงื่อนไขภายนอกที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนของบ้านแม่กำปอง

- องค์กรเอกชน : กิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนนี้ ได้นำผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจมาให้กับองค์กรเอกชนด้วย เช่น บริษัทนำเที่ยวหรือรถทัวร์บริการต่างๆ ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กำปอง จึงสอดคล้องกับผลประโยชน์ของนายทุน ผู้ดำเนินการองค์กรเอกชนต่างๆ ทำให้องค์กรเอกชนเหล่านี้ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน เช่น การสนับสนุนโครงการของกลุ่มชุมชน, การให้คำปรึกษาแนะนำต่างๆ , การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น และที่สำคัญ องค์กรเอกชนเหล่านี้ยังมีส่วนในการช่วยคัดเลือกกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ทำให้การจัดการกฎระเบียบต่างๆ ของชุมชน มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

- กระแสสังคมภายนอก : หากพิจารณากระแสสังคมปัจจุบัน จะพบว่า สังคมกำลังให้ความสนใจเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยท้องถิ่น แม้กระทั่งรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศก็ยังได้กำหนดไว้เป็นมาตราต่างๆ (ดูหน้า 21-22 ประกอบ) และการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็เป็นรูปแบบหนึ่งในการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน ทำให้แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนนี้ กลายเป็นกระแสสังคมภายนอกที่เข้าไปมีผลต่อการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ กระแสสังคมภายนอกอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจ ก็คือ กระแสความนิยมของการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ที่เพิ่มมากขึ้น ที่กลายเป็นแรงผลักดันอย่างหนึ่งให้หมู่บ้านแม่กำปองต้องมีการจัดการที่รองรับการท่องเที่ยวนั้น ดังนั้นกระแสสังคมจึงเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญประการหนึ่งในการดำเนินการ ซึ่งอาจจะทำให้ผลแตกต่างกันไปตามความรุนแรงของกระแสสังคมภายนอกด้วย

2) ปัจจัยภายใน เป็นสภาพแวดล้อมภายในอีกมิติหนึ่ง ที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมชุมชนกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของชุมชนบ้านแม่กำปอง ได้แก่

- สภาพสังคมและวัฒนธรรม : บ้านแม่กำปองนั้นมีประชากรไม่มากนัก ทำให้สามารถดูแลจัดการโดยชุมชนได้ง่าย ประกอบกับหมู่บ้านแม่กำปองเป็นหมู่บ้านที่อพยพมาจากพื้นที่ราบที่อำเภอฝางสะเกดได้เพียงประมาณ 100 ปี ดังนั้นจึงมีลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมแบบล้านนา คือ มีระบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์ที่ยังแน่นแฟ้นอยู่ บรรพบุรุษทางสังคม มาตราการทางสังคมยังสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เห็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเสียสละเพื่อ ส่วนรวม หรือแม้กระทั่งการเคารพ เกรงใจต่อผู้นำ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนจึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะยอมรับว่า สภาพสังคมวัฒนธรรมของชุมชนเป็นปัจจัยเฉพาะปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง แต่ทว่า สภาพสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวอาจไม่ได้แตกต่างกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมชนบทไทยในที่อื่นๆ เลย ดังนั้น จะต้องพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ประกอบไปด้วย ได้แก่

- ผู้นำชุมชน : จากการศึกษาในหลายๆ ส่วนของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนนี้ จะเห็นบทบาทที่สำคัญของผู้นำชุมชน โดยเฉพาะบทบาทในการริเริ่ม วิเคราะห์ปัญหาการจัดกิจกรรม หรือการวางแผนต่างๆ ที่พอหลวงพรมมินทร์ พวงมาลาและกลุ่มผู้นำชุมชน ได้เป็นผู้ดำเนินการ และแม้ว่าจะเป็นแกนนำหลักในการจัดกิจกรรม แต่ก็พยายามจัดกิจกรรมเปิดโอกาส

ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตามแนวคิดการปกครองท้องถิ่นและแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบ ซึ่งผู้ศึกษาจึงพบว่า การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนของหมู่บ้านแม่กำปองแม้จะมีลักษณะเป็นรูปแบบที่ 3 ตามแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน (อ้างแล้ว : 26) คือ ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้วางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเป็นผู้จัดการควบคุม ดัดสนใจ ตลอดจนประเมินผลด้วยตนเอง (ภายใต้การสนับสนุนขององค์กรรัฐต่างๆ) แต่จะมีลักษณะเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบบนสู่ล่าง หรือที่ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างแล้ว : 20) แบ่งไว้ว่า เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมทางอ้อม คือ การมีส่วนร่วมผ่านองค์กรผู้แทนประชาชน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน, คณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน, กรรมการกลุ่มชุมชน เป็นต้น รวมทั้งมีลักษณะการผสมผสานของการมีส่วนร่วมแบบเปิดโอกาสให้ คือ กลุ่มผู้นำชุมชน จะจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมตามขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ตรงกับที่สมศักดิ์ เตชะธรรมา (2544 : 62) ได้ศึกษา เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง พบว่า อำนาจการตัดสินใจในการจัดการกิจกรรมต่างๆ ยังอยู่ที่ผู้นำชุมชน เพราะเป็นที่ยอมรับและเคารพของชุมชน ดังนั้นชาวบ้านจึงให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอย่างดี

ซึ่งบทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำชุมชนนั้น จะต้องพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับ ผู้นำผู้ตาม และอำนาจอันชอบธรรมประกอบด้วย การมีรูปแบบและบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว มีข้อสังเกตว่า เป็นบทบาทที่เป็นที่ยอมรับในชุมชน เนื่องจากผู้นำชุมชนเป็นตัวแทนอำนาจของกลุ่มชาวบ้านและดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ประกอบกับโครงสร้างวัฒนธรรมที่เคารพเชื่อฟังผู้นำ ทำให้อำนาจของผู้นำเป็นที่ยอมรับของผู้ตาม ซึ่งมีความชอบธรรม ทำให้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดการต่างๆ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการจัดกิจกรรมชุมชน

-การคืนถิ่นของชุมชน : ประเด็นการคืนถิ่นของชุมชนบ้านแม่กำปองนี้ หากพิจารณาวัตถุประสงค์ของกิจกรรม หรือจุดเริ่มต้นในปัญหา สาเหตุกิจกรรม จะพบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนของบ้านแม่กำปอง ต้องการป้องกันและแก้ไขปัญหามาจากนักท่องเที่ยว ซึ่งไม่ได้เป็นปัญหาภายในที่จัดการดูแลกันโดยชุมชนได้ หากแต่เป็นปัญหาใหม่ที่มาจากภายนอก ซึ่งชุมชนบ้านแม่กำปอง จำเป็นต้องคืนถิ่นแสดงบทบาทการมีอยู่ของตนเองเพื่อความอยู่รอด ไม่โดนทำลายจากสังคมภายนอก การคืนถิ่นของชุมชนเพื่อแสดงตัวตน หรือเพื่อความอยู่รอดนี้จึงเป็นปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนบ้านแม่กำปอง

จากปัจจัยภายในของชุมชนบ้านแม่กำปองนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ลักษณะพื้นที่ในหมู่บ้านแม่กำปองนี้ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน กล่าวคือ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน จะเน้นบทบาทการอนุรักษ์และการอยู่ร่วมของชุมชนกับทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งตรงกับสภาพสังคมวัฒนธรรมของชุมชนบ้านแม่กำปองที่มีแนวคิดการอนุรักษ์อยู่แล้ว และมีรากฐานวัฒนธรรมช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมชนบทอยู่แล้ว ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงไม่ได้ไปเปลี่ยนแปลงวิถีคิด วิถีชีวิตของชุมชนทั้งหมด เพียงแต่เข้าไปจัดการให้มีระบบระเบียบมากขึ้น เราจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปแบบ เป็นทางการ มากขึ้น โดยไม่มีความขัดแย้งรุนแรงภายในชุมชน

ผลการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ก็มีข้อสังเกตว่า การเปลี่ยนแปลงไม่ได้มีอัตราเร่งอย่างรวดเร็ว แต่มีลักษณะเป็นแนวโน้ม วิวัฒนาการ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนนี้ยังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน คือ เพิ่งเริ่มต้นกิจกรรมได้เพียง 3-4 ปี ดังนั้นจะต้องพิจารณาต่อไปอีกว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น จะมีลักษณะเป็นปรากฏการณ์ คือ เกิดขึ้นเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้น หรือเป็นลักษณะของ กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่เป็นผลระยะยาว

อย่างไรก็ตาม นอกจากการพิจารณามิติปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของบ้านแม่กำปอง ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและการประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมโดยชุมชน ที่สามารถจะนำไปสู่ทิศทางการพัฒนาทางการเมืองหรือชุมชนเข้มแข็งได้ การจะนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมชุมชนอื่นๆ ต้องพิจารณารูปแบบการจัดกิจกรรมประกอบด้วย กล่าวคือ

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนมีรูปแบบเฉพาะ หากศึกษาแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนจะเห็นว่า แนวคิดการอนุรักษ์จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความเชื่อ, กฎเกณฑ์ปฏิบัติร่วมกัน และองค์การภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกคน (คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบท อ้างแล้ว : 1) ส่วนการพัฒนาแบบยั่งยืนจะเน้นให้ท้องถิ่นเกิดความรู้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

จะสังเกตได้ว่า แนวคิดจะมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกฎ ระเบียบร่วมกันของสังคม หรือการมีส่วนร่วมของทุกคน รวมทั้งกระบวนการให้เกิดความรู้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ที่แสดงถึงระดับของความเป็นประชาคมทางการเมือง ความเสมอภาคทางการเมือง การพัฒนาไปสู่การจัดการสมรรถภาพระบบการเมืองและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารและความชำนาญเฉพาะอย่างด้วย ซึ่งตรงกับการศึกษาแนวคิดเรื่องชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ พงณา สวนศรี ผู้ประสานงานโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (อึ้งแล้ว : 12) ที่กล่าวไว้ว่า นโยบายโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องประกอบด้วยหลัก 5 ประการ คือ

1. สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว
2. สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยน และการเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน
3. เคารพวัฒนธรรมและกติกาของท้องถิ่น
4. สนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน
5. คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังสังเกตต่อไปได้ว่า แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบลักษณะกิจกรรมแบบป้องกันและแก้ไขปัญหาควบคู่กันไป ซึ่งทำให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย และมีผลประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่เป็นทั้งผลประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ของส่วนรวม โดยเฉพาะการเกิดผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่เป็นเรื่องปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิต ทำให้กระบวนการต่างๆ สามารถดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วมได้ดี และยังเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาเรียนรู้สู่บทบาททางการเมืองอื่นๆ ด้วย

ดังนั้นหากจะนำไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมอื่นๆ จะต้องพิจารณาปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วย เพื่อการพัฒนาชุมชนต่อไป

ข้อสังเกตสุดท้ายในการศึกษานี้ คือ การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเป็นการศึกษาในลักษณะกระบวนการของสังคม ซึ่งจะต้องไม่ลืมว่า ทุกส่วนทุกกระบวนการนั้นมีความสัมพันธ์แบบลูกโซ่ ที่ไม่สามารถแยกขาดออกจากการได้ มีผลกระทบทั่วกันทั้งระบบ

6.3 ข้อเสนอแนะ จากการวิจัย

6.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับบ้านแม่กำปอง

จากการศึกษากิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ในขั้นตอนเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินกิจกรรมปัจจุบัน ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจะเพิ่มขั้นตอนการประเมินผลการจัดกิจกรรม เพราะการประเมินผลจะทำให้ทราบผลดี ผลเสียจากการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับในการนำไปวิเคราะห์ปัญหา ตัดสินใจวางแผน หรือดำเนินโครงการต่างๆ ซึ่งที่ผ่านมาถือว่ามีกิจกรรมได้ระยะเวลาหนึ่งแล้ว แต่ยังไม่มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมอย่างเป็นทางการเลย โดยเฉพาะการประเมินผลโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะทำให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของเจ้าของทรัพยากรท้องถิ่นด้วย ดังนั้นควรจะต้องเพิ่มกิจกรรมนี้ในการจัดการด้วย

อีกประการหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ คือ การเพิ่มบทบาทด้านสังคมให้กลุ่มองค์กรชุมชนที่เกิดขึ้น ผลการศึกษาที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการรวมกลุ่มผลประโยชน์เป็นกลุ่มในชุมชนหลายกลุ่ม แต่โดยส่วนมากจะเป็นการรวมกลุ่มอาชีพ ที่พยายามสร้างบทบาทด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว สังเกตได้จากลักษณะของการรวมกลุ่มเพื่อวางขายผลผลิตหรือให้บริการอย่างเดียว โดยที่ไม่มีการดำเนินการบทบาทอื่นๆ เลย นอกจากจะเป็นไปตามขั้นตอนของการจัดประชุมหรือขอความช่วยเหลือโดยผู้นำชุมชน เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเห็นว่า บทบาทด้านสังคมเป็นบทบาทที่สำคัญในการดำเนินการมากกว่าบทบาทด้านเศรษฐกิจที่จะเป็นลักษณะของผลพลอยได้มากกว่า ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเพิ่มบทบาททางสังคมให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนเหล่านี้เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนานั้นดำเนินไปถูกทิศทาง

สำหรับแผนงานในอนาคต บ้านแม่กำปองจะต้องเตรียมมาตรการการจัดการจัดสรรผลประโยชน์ และการแก้ปัญหาความขัดแย้งไว้รองรับอนาคต แม้ว่าการจัดกิจกรรมในปัจจุบันของบ้านแม่กำปองจะมีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรมอยู่แล้ว แต่มีข้อสังเกตว่า ผลประโยชน์ที่มาจากการท่องเที่ยวในปัจจุบันยังมีจำนวนน้อยอยู่ แต่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น ทั้งจากงบประมาณภายนอก หรือรายได้ที่จะมาจากนักท่องเที่ยว เมื่อผลประโยชน์มีขนาดใหญ่ขึ้น จะทำให้เกิดความขัดแย้งจากการแย่งชิงผลประโยชน์ได้ ดังนั้น ควรจะมีมาตรการที่รองรับการจัดสรรผลประโยชน์และแก้ไขปัญหาขัดแย้งไว้รองรับอนาคตด้วย

6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

- 1) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนของบ้านแม่กำปอง เพื่อทดสอบสมมติฐานเดียวกันในอนาคต เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวที่อาจมี ความผูกพันของระบบการเมือง หรือความขัดแย้งจากผลประโยชน์ที่มากขึ้น ว่ามีลักษณะการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด
- 2) ควรศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน ในพื้นที่ที่ต่างกัน เพื่อทดสอบว่า ปัจจัยลักษณะด้านพื้นที่ มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและส่งผลในลักษณะที่ต่างกันออกไปอย่างไร
- 3) ควรศึกษาบทบาท ผู้นำทางการเมือง ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง